

TÖRT ELÉGIA

Sík Sándornak

1

Életem írtam kis bottal a porba
ott estefelé, hol két út összefutott.
Szörnyü ábra volt; füstölt, mint záptojás
szegények ritkás asztalán
és halálig mutatta magam:

államat fölötő kendő takarta
kiserkedt szőőzetem végül
és oszlottam ott a selyem levegőben.

S az útontúli lejtőn gyenge bokorra
szállt a madár; csapdosva tartotta
a buktató ágon a súlyát
és elsiratott vékony fütyöléssel.

2

Most estébe fordult e sánta vasárnap
és itthon ülök. Békés és harcos könyveim fölött
a polcokon s fiókjaim lukán
lídércként imbolyg a házkutatás riadalma
és apró fényekkel tétovázik:
villanjon-é, vagy várjon-e még?

Hát villanjon! riadalom legyen itt
körülöttem! életem emlékei közt
két férfi lóg két durva bitón
s apró hajakkal sodrott kötél
foszlik a súlyuk alatt.

S mint hegyi fák ágaiból
hajnalra kicsúszik az új ág,
úgy belőlem is vadgalambhangu
versekben csúszik ki érettük a sírás.

3

És mindennap újszülött borzalommal élek
s oly nyugtalanul. Szeretőm karolásához is
gond íze járul s egyre vadabb bennem
a szomorúság.

De néha azért ő, ha azt hiszi
nem veszem észre, titkon hisz egy istent
és ahhoz imádkozik értem.

1933. július 30.

„KELL AZ ÁLDOZAT”

RADNÓTI MIKLÓS JÁSZBERÉNY-KEREKUDVARON

Az igazi gyászban mindig van vigasztaló. Jó volt látni, ahogyan a holokausz ötvenedik évfordulóján a plébániák és gyülekezetek keresztényei, a város különböző pontjairól odasereglettek a szegedi zsinagóga gyászistentiszteletére. Nem hiányozhattunk mi, ferencesek sem. A rabbik kitüntető kedvességgel fogadtak, s akárhogy is akartuk elfoglalni a minket megillető utolsó helyeket, mindig csak feljebb és beljebb tessékeltek, egészen az első sorokig. Amíg az istentisztelet el nem kezdődött, szóval tartottak minket.

Az öreg Kámán Celerin atya /1914-2008/ a tőle megszokott nyílt szívvel kapcsolódott bele a beszélgetésbe. Elmondta, hogy neki is volt egy fiatal zsidó barátja, aki egyetemistaként éveket töltött itt Szegeden, s aki 1944-ben halt vértanúhalált, őmiatta is van itt. De, hogy kicsoda is „az ő fiatal zsidó barátja”, arról mélyen hallgatott, nem akart vele hivalkodni. Csak a rabbik sürgető kérdésére árulta el, harsány hangon, hogy Radnóti Miklós. Az öreg atya erősen nagyothalló volt, és a zsongó zsinagógában nem tudta felmérni megszólalásának hangerejét, csendesnek szánt szavai visszhangzottak a nagy falak között. A harsány hangon kikiáltott nagy név hallatára, mint Jézusra a názáreti zsinagógában, „minden szem rá szegeződött” /Lk 4,20/. A rabbik faggatni kezdték: hol ismerte meg őt, mikor és miként, ettől Celerin atya igencsak nekibátorodott, és csak úgy zengett-bongott szavaitól a hatalmas szegedi zsinagóga. Már feltartóztathatatlan volt, hogy mind többet és többet tárjon fel a megismerkedésük történetéből:

„Úgy van előttem ennek a magas, kissé szomorú, de nyílt tekintetű fiatalembernek az alakja, mintha ma találkoztunk volna. 1944 nyarán a jászberényi ferences kolostorból a fíliára, Kerekudvarra jártam ki misézni. A miséken feltűnt, kimagaslott a fekete kendős, hajlott-görnyedt nénikék, s a hátul csaknem szunyókáló paraszt bácsik közül az ő egyenes, csupa figyelem alakja. Mint a falusi templomokban általában, a férfiak akkoriban a miséken nem áldoztak, sajnos így volt ez Kerekudvaron is. Ezt törte meg ez a fiatalember, aki senkire se tekintettel, sehová sem tekintgetve, észre se véve, hogy mindenki őt bámulja-méretegeti, állt be a fejkendős nénik sorába a szentáldozáskor. Ekkor látták meg rajta a világító sárga karszalagot, s a munkaszolgálatosok öltözkését. Megdöbbentek”. Megdöbbentek, de nem csak ott, a kerekudvari kis misézőhelyen, hanem a hatalmas szegedi zsinagógában is, mindenki a maga módján. A rabbik udvariasan elköszöntek, hirtelen távozniuk kellett, mert már itt volt az ideje az istentisztelet megkezdésének. Igen ám, de a mi öreg testvérünk nemcsak nagyothalló volt, hanem legalább ennyire gyengén látó is, így ezt ő nem észlelte /vagy nem akarta észlelni/, a részemről leadott pad alatti jelzések, fékezések is hatástalanok voltak. Leállíthatatlanul folytatta: „ennek a fiatalembernek a szentáldozása egy szent áldozása volt. A szentmise után odajött hozzám, és bemutatkozott: Radnóti Miklós magyar költő vagyok. Elmondta, hogy munkaszolgálatosként a gosztonyi báróék dohány ültetvényén dolgozik.” Ekkor felzúgott az orgona a szegedi zsinagógában és kezdetét vette a gyászistentisztelet.

Radnóti Miklós istentiszteletként, keresztútként, a vérző Krisztusra tekintve járta az útját, a „meredek utat”. 1942. július 6-án, munkaszolgálat megkezdésekor ezt jegyezte be a naplójába: „Oltás. Kivisznek Ukrajnába? Az oltást a szív fölé adják, előtte jóddal lemossák a bőrfelületet. Színjelkép. Sárga folt a bőrön is. Utána erősen vérzek, érbe szaladhatott a tű. Mint

Krisztus vonulok, kibontott inggel, vérző mellel." Sík Sándor, amikor hírére vette Radnóti behívásának, levelet írt: "Édes Miklós fiam! Sokat gondolkodom magára szeretettel és Isten kezébe teszem le... Jó lelket és Isten kegyelmét kéri magára, Atyai szeretettel: Sík Sándor" /1942.júl.20./. Ezt a „jó lelket és Isten kegyelmét kéri magára” a költő, amikor 1943. május 2-án megkeresztelkedik a Szent István bazilikában. A keresztelő pap Sík Sándor. Keresztapjának pedig az egykori professzorát, Zolnai Bélát kéri fel. Az 1943. április 23-án kelt felkérő levelében ezt írja: „Mintegy tizenöt esztendeje határoztam el magamban, hogy harmincnegyedik évem betöltése előtt megkeresztelkedem. Krisztus harminchárom esztendő múlt s még nem volt harmincnégy, mikor megfeszítették – ezért gondoltam így... tizenhét éves koromtól katolikusnak érzem és vallom magam...”. "Sárga csillaggal megbélyegezve és kereszttel megjelölve járta tovább az életútját, a via dolorosát. Végigszenvedte a mystérium passionis állomásait" - írta róla Rónay György. 1944. április 21-én Sík Sándor meglátogatta és meggyógyította Radnóti Miklóst a Pozsonyi úti lakásban. Fanni asszony szóbeli közléséből tudjuk, hogy az utolsó állomásra áldással indult. 1944. május 4-én lakásukon kereste fel a Radnóti házaspárt Sík Sándor, aki „a szokása szerint eléje térdeplő költőtársát, lelki fiát megáldotta, majd ezekkel a szavakkal búcsúzott tőle: Kell az áldozat” / Cs.Varga István – Tiszatáj 1997.április/.

Ezért vett részt az áldozatban és áldozott a jászberényi filián, Kerekudvaron. Számára különös erővel hangozhattak a szentmisét befejező pap szavai, az „ite missa est”, menjetek, küldetéstek van. Innen indul a bori kízó táborokba, s tovább a halálba, eltelve „a Lélek erejével” /Lk 4,14/. Ennek az erőnek tanúi a Bori notesz költeményei. S még valaminek. Annak, hogy igazak a szavak, amelyeket a keresztelésekor hallhatott: „megtisztít a Bárány vére”. E notesz minden egyes gyöngyszeme ezt a vérző és sugárzó tisztaságot hirdeti.

Zatykó László

Szeged 2011. november 2.

